

ціологічному конгресі у м. Більфельд (ФРН) у 1994 році, у міжнародній конференції "Світ без фашизму й екстремізму" в 1995 році, співпрацював у різних громадських організаціях як аналітик, а саме: в науково-аналітичному центрі "Перспектива" при Інституті філософії НАН України, а також організації "Громадянська позиція". Брав активну участь в обговоренні громадських і державних проблем у складі учасників круглих столів, які проводили Інститут філософії НАН України, організація "Громадянська позиція", "Світлиця" при Будинку вчителя для творчої інтелігенції, тобто брав активну участь у громадському житті України.

Після себе Олександр Шумилов залишив чималий творчий спадок у вигляді численних статей і есе загальним обсягом близько 30 др. арк., розпорочених по різних журналах чи газетах національно-патріотичного спрямування. Деякі праці, що вийшли до книги, друкуються вперше. Олександр почав публікуватися з 1994 року. Всі праці написані ним одноосібно. Як впливає зі змісту книги, праці Шумилова можна умовно поділити на декілька тематичних розділів, а саме: соціально-філософський, економіко-політичний, ідеологічний, публіцистичний і автобіографічний.

Розподіл праць за зазначеними розділами є умовним. Всі його праці просякнуті болем за долю України і людини, пошуком виходу з глибокої системної кризи, в якій опинилася наша держава. Автор досліджує причини стану, в який потрапила країна, і доходить висновку, що головною причиною наших бід є зміщення акцентів у ставленні до життя як у сьогодишньої політичної і економічної верхівки суспільства, так і у багатьох пересічних громадян, від вічних цінностей до утилітарних інтересів, тобто від духовного до чисто матеріального. Але якщо такий світогляд у нашої верхівки є свідомим і вона дбає, в основному, про свої статки, пересічний громадянин, що потрапив у матеріальну безвихідь, змушений думати про виживання. Негативну роль відіграє розповсюджена безбожність, що залишилася як страшний рудимент від радянських часів.

Автор критикує комунізм і ліберальний капіталізм як системи, що в різний спосіб спрямовані проти людини, і пропонує Україні вибрати свій, третій шлях. Значну увагу приділяє мовному питанню, яке розглядає як один із чинників національної безпеки. Дуже чутливий до несправедливості в усіх її проявах. Лікування недуги, в якій перебуває Україна, можливе лише через моральне очищення, віру в Бога. Україна потребує нової еліти, патріотично налаштованої, порядної, для якої інтереси пересічної людини стоять на першому місці.

Читач знайде в працях Олександра Шумилова багато цікавих думок, пропозицій, віри в людину, здатної здолати всі перешкоди завдяки любові до ближнього свого, віри в краще майбутнє і в Бога. Олександр Шумилов був високоосвіченою людиною, мав потужний творчий потенціал і багато плідних ідей. Він міг би зробити ще багато для нової ідеології нашої держави. Але, на жаль, передчасно пішов із життя. Нехай ця книга буде пам'яттю про Олександра Шумилова — гідного представника справжньої духовної еліти України.

Ми щиро дякуємо всім друзям, колегам і однодумцям Олександра Шумилова, без моральної і фінансової допомоги яких ця книга не вийшла б у світ... Ми дуже сподіваємося, що ця книга внесе свою дешицю в становлення дійсно незалежної, демократичної і багатой України".

*Батьки Олександра —
Світлана і Юрій Шумилови.
Листопад 2003 р.*

“З Києвом чи з Москвою — вибір особи, вибір народу”

О. Шумилов, січень 1995 р.

Винесені в заголовок тексту слова, наголос на досить різкій альтернативі стануть зрозумілими, коли ми під Києвом та Москвою станемо, нарешті, розуміти не стільки географічні об'єкти та навіть столиці двох окремих держав, скільки символи двох цілком різних суспільних світів, символи двох типів соціальної організації людей, типів духовності, культури та економічного розвитку. Пошлемося на авторитет. Образний опис становлення московської деспотії східного типу під впливом Золотої Орди подає російський філософ *Г. Федотов*. "...Саме збирання земель відбувалося східними методами. Знімався — або, додамо від себе, перекупався на корню — весь верхній шар людності, вивозився до Москви, замінюючись прийшлими та служилими людьми, викорчовувались всі місцеві особливості та традиції. Всі стани були прикріплені до держави службою та тяглом. Людина вільної професії ставала явищем немислимим у Москві. Кріпосна неволя стала повсюдною в той самий час, коли вона відмирала на Заході. Рабство диктувалося не примхами володарів, а новим національним завданням: створенням імперії на злиденному економічному підґрунті. Тільки крайньою, загальною напругою, залізною дисципліною, страшними жертвами могла існувати ця злиденна варварська безкінечно зростаюча держава" (*Г. Федотов, 1936; Л. Залізник. — Київ: Абрис, 1994*).

Для читача, хоча б побіжно знайомого з історією, очевидним є те, що закладена від початку генетична структура Московського царства не змінилася і дотепер. Все те ж презирство загалу до особи, поклоніння зовнішнім атрибутам великодержавності, широко розповсюджена ксенофобія, реально існуючий сировинний та екстенсивний характер економіки, — все це складає той жорсткий каркас, що фатально обмежує російське суспільне життя і нині. Та й про що, власне, може йти мова, коли трохи більше сотні років тому абсолютна більшість російського населення, ще животіла в споконвічному рабстві, ледь прикритому машкарою феодального кріпосництва.

Що стосується України, то поза всяким сумнівом, найтяжча грань її історичної долі лежить у площині геополітики. Якби наша земля була захищена зі сходу чи то гірським масивом, чи то іншим географічним об'єктом, інакшою була б не тільки доля України, але й усієї Європи. Генетична вкоріненість в європейську культуру, суто український потяг до життя гармонійно-естетичного, господарськи кмітливого, самодостатнього безперечно витворив би на цій благо-

датній землі нову Елладу — окрасу й гордість решти світу. Проте зі сходом, немов запрошення, еднав нас гладенький як тарілочка, степ, котрим пройшли впродовж віків численні орди хижого азіатського кочівля, забравши в древнього арійського народу величезну силу життєвої енергії...

Так, дійсно, аналізуючи українське сьогодні, аж ніяк не можна оминати тієї обставини, що поряд із головними суспільними векторами, визначальними для подальшої долі народу, а саме: національно-визвольним та імперськи-шовіністичним, існує ще один потужний суспільно-політичний і навіть психологічний чинник — *пострадянськість, посткомуністичність сьогоденного суспільства*. Саме це, передовсім, єднає його з доволі різнохарактерними складовими учорашньої "імперії зла". Незаперечно, що разом з берлінською стіною впали цілі бастиони фальшивих і потворних, врешті-решт карикатурних ідеологем, що калічили людину в її особистому і суспільному житті, примушували існувати в ірреальному світі. Все це так. Але разом з тим існує і друга сторона цього глобального процесу. Нове владно приходить на спорожніле місце, заповнює вакуум, що утворився на руїнах комунізму. І нове це буває різне.

Одне, просякнуте високим Духом стверджує гідність людини, невід'ємні її права і зобов'язання перед світом, віддає належне нації насамперед як духовній, а не лише етнічній чи економічній спільноті, врівноважує цивілізацію культурою, тобто в найширишому розумінні слугує поступу.

Друге, спотворено-тваринне, вламається в спустошені комунізмом людські душі, кидає людей у вир хаотичної боротьби за владу і надмірні матеріальні блага, боротьби, де немає і не може бути ні правих, ні винуватих, де поверхове абсолютно панує над глибинним, людським і де немає місця ні для моралі, ні для гідності, ні для патріотизму.

І це природно. Закінчився комуністичний примусовий анабіоз, котрий ніяк не дозволяв пересічній людині реально проявити себе, визначитися світоглядно, бо відбирав у неї найголовніше, найвласніше — свободу волі. Почався процес якісно інший, той, що в Біблії зветься відділенням зерна від половини. Хтось вибирає поступ, хтось вибирає хамство. І нічого тут не вдієш, бо такою і є природа людського життя. Отже, суспільний світ, у якому ми зараз живемо, являє собою майже фантастичну мішанину старих форм свідомості з новими, які в свою чергу якісно різняться між собою. А громадянство у незліченній кількості варіацій є носієм окреслених явищ. Додамо до сказаного проблему болісної трансформації економіки, зовнішньополітичні, військові чинники — і то отримаємо лише поверхову картину сучасного стану речей. З усієї цієї мішанини ще тільки має викристалізуватися певна за формою і змістом будучина. Проте, що принципово — яким чином? Наш наголос такий — шляхом енергійного підживлення здорових паростків нової свідомості, ... бо дійсно, *саме свідомість вирішує в суспільному житті все, або майже все...*

Тема взаємовідносин Росії і України у різних аспектах висвітлювалася на шпальтах журналу "Світогляд". Зокрема у №3 (2012) ми опублікували статті, присвячені стану розвитку науки в цих країнах, дослідженням у космічній сфері, як і торкнулися непростих питань розуміння нашої спільної історії та сьогоденних відносин. Достатньо дружні міжлюдські стосунки, які встановилися між народами, що проживають в Росії і Україні, тим не мени, супроводжуються "економічними війнами", як і існує непритовнена експансія суспільного впливу як протидія становлення національної ідентичності України на карті світу. Редакція журналу отримала багато відгуків на це число журналу і схвальних, і стриманих, серед них був і негативний, висловлений академіком НАН України П.П. Толочком на сторінках газети "2000", що викликав також багато думок, висловлених на е-форумі газети.

Перечитавши уважно статтю Петра Петровича і висловлення читачів газети "2000", редакція "Світогляду" вирішила передрукувати її, щоб ознайомити з нею читачів журналу, та помістити мій коментар як головного редактора.

Газета "День" і журнал "Світогляд" про трьох страшних ворогів України

**Петро Петрович Толочко,
Щотижневик "2000", 4 серпня 2012 р.
<http://2000.net.ua/2000/svoboda-slova/natsija/81939>**

Один із героїв роману *А. Платонова* "Чевенгур" дав оригінальне визначення соціалізму. Це коли усі бідні і десь недалеко є ворог, з яким треба боротися. Ця літературна сентенція спала мені на думку, коли я читав у журналі "Світогляд" матеріали, присвячені взаєминам України і Росії.

Вони ж, як зауважив головний його редактор академік НАН України *Я. Яцків*, були непротими, а нерідко й ворожими. Він навіть нарахував, невідомо, правда, на підставі яких джерел, понад 100 воєнних конфліктів між двома народами і не переконаний, що це число не поповниться у XXI ст. новими записами.

Така провокативність постановки завдання визначила не лише відповідний добір авторів, а й пафос їхніх висловлювань. Причому, як виявилось, підібрати авторів *Я. Яцківа* допомогла газета "День", відома своєю неприхованою відразою до Росії. Він узяв та й передрукував матеріали "круглих столів", проведених її редакцією. І хоч Ярослав Степанович визнає, що на цю тему є багато різних думок, у своєму часописі вмістив не різні, а тільки ті, де українсько-російські відносини впродовж століть оцінені як традиційно ворожі.